

Srovnávání hodnot statistických ukazatelů

- popisem a analýzou ekonomických jevů a procesů pomocí ukazatelů se zabývá *hospodářská statistika*;
- cílem je nalézt způsoby měření ekonomické skutečnosti (ve formě ukazatelů) a jejího vyhodnocení (např. měření inflace, dynamiky produkce, vývoje kurzů akcií, atd.);
- ukazatele jsou veličiny, s nimiž se denně setkáváme (tisk, TV, rozhlas,...) – např. HDP, průměrná mzda, dovoz, vývoz, produktivita práce, atd.;
- tyto pojmy jsou vždy doprovázeny čísly, která charakterizují velikost či vývoj příslušného ekonomického jevu.

Statistický ukazatel

- veličina, která kvantitativně popisuje určitou sociálně-ekonomickou hromadnou skutečnost;
- statistická charakteristika, která je funkcí hodnot znaku definovaných na statistických jednotkách;
- proměnná veličina;
- má svůj věcný obsah a zároveň svou formálně logickou konstrukci.

Údaj

- konkrétní hodnota ukazatele;
- vzniká konkrétním vymezením času a prostoru.

Základní typy ukazatelů

- členění ukazatelů lze provádět z mnoha různých hledisek, která se vzájemně mohou prolínat.

- 1. Ukazatele primární:** - jsou přímo zjišťované, neodvozené.
 - např. stav zásob, počet pracovníků k 31. 12.,
- 2. Ukazatele sekundární:** - jsou odvozené, jde o funkci ukazatelů primárních.
 - např. časové průměry, produktivita práce na pracovníka, zisk,

NEBO

- 1. Ukazatele absolutní:** vyjadřují velikost jevu bez vztahu k jinému jevu.
- 2. Ukazatele relativní:** vyjadřují velikost jednoho jevu na měrnou jednotku jiného jevu.

NEBO

1. Ukazatele okamžikové

2. Ukazatele intervalové

NEBO

- 1. Ukazatele extenzitní:** - měří extenzitu (množství, objem, rozsah) sledovaného jevu
 - vždy absolutní čísla (získáme spočtením, změřením, zvážením)
 - standardní symbolické značení **q** a **Q**.
- 2. Ukazatele intenzitní:** - měří intenzitu (úroveň) sledovaných jevů
 - lze je vyjádřit jako poměr dvou extenzitních ukazatelů, je to poměrné číslo
 - standardní symbolické značení **p**.

Platí vztah: $p = \frac{Q}{q}$; jmenovatel q je tzv. *nositel intenzity*.

Pozn.: uvedené standardní označení je tradiční, vychází ze vztahu mezi cenou (p), hodnotou (Q) a množstvím (q), pro které byla původně odvozena indexní teorie.

Vlastnosti ukazatelů

Stejnorodost

- tato vlastnost je zdůrazňována především v indexní teorii, má však širší význam;
- je relativní, závisí na způsobu vymezení souboru jednotek pro daný účel zkoumání.

Absolutní ukazatel: je stejnorodý, jestliže má věcný smysl shrnovat jeho dílčí hodnoty součtem.

Relativní ukazatel: je stejnorodý, jsou-li stejnorodé oba absolutní ukazatele z nichž se skládá, resp. lze-li dílčí hodnoty relativního ukazatele shrnovat průměrem.

Srovnatelnost

- srovnatelné jsou ukazatele, jejichž srovnáním získáme smysluplnou veličinu (relativní ukazatel, resp. index).

Shrnovatelnost

- vyjadřuje schopnost ukazatele určit jeho celkovou hodnotu na základě hodnot dílčích;
- rozlišujeme ukazatele přímo shrnovatelné, nepřímo shrnovatelné a neshrnovatelné.

Způsoby srovnávání hodnot ukazatelů

- hodnoty lze srovnávat dvěma způsoby, a to absolutně (pomocí rozdílů) a relativně (pomocí podílů).

1. Absolutní rozdíl (diference, přírůstek)

- rozměrové číslo;
- udává, o kolik měrných jednotek se hodnoty vzájemně liší.

$$\Delta_u = u_1 - u_0$$

u_1 ... hodnota ukazatele v situaci 1

u_0 ... hodnota ukazatele v situaci 0, tzv. *základ srovnání*.

2. Index

- bezrozměrné číslo;
- udává, kolikrát je jedna hodnota větší (menší) než druhá;
- po vynásobení 100 lze udávat v %.

$$i_u = \frac{u_1}{u_0}$$

u_1 ... hodnota ukazatele v situaci 1

u_0 ... hodnota ukazatele v situaci 0, tzv. *základ indexu*.